

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Laurentzi Aretxabaleta Goikoetxea

*Markina-
Xemein,
Bizkaia (1930)*

Aurkibidea

Biografia

Markinan jaio zen eta bertako alkatea izan zen 22 urtean. Kaletarra izan da, nahiz eta aitita-amamak baserrikoak eduki. Bizimodu gogorra eduki du Laurentzik: ama gaixorik eduki zuen, gose handia pasatu zuen umetan eta berrogei urte zituela alargun geratu zen bost ume txikirekin. Gerran ere asko sufritu zuen familiak: osaba batek ihes egin behar izan zuen gerra sartu zenean, beste osaba bat fusilatu egin zuten, anaia zaharra gerran hil zen eta aita kartzelan egon zen zazpi urtean. Aita kartzelatik bueltatu zenean, ofizioa ikasi zuen berarekin: gurpilak konpontzen. Alargun geratu ostean, bigarren ezkondu zen. Bizitzan pasatutako momentu latzak eta gozoak umoretsu kontatu zizkigun. Kontalari aparta da Laurentzi eta umetako urte gogorren gainean hitz egin zigun berarekin egon ginenean, gerrako kontuez eta alkate ibilitako urte horien guztien gainekoak (Markinako ikastolako hasiera, ETAKoen gainekoak....), besteak beste.

Zintak

MAR-049

- **Proiektua:** Markina-Xemeingo ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxazarra, Ainhoa
- **Data:** 2013-07-09
- **Iraupena:** 70 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxazarra, Ainhoa

MAR-051

- **Proiektua:** Markina-Xemeingo ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxazarra, Ainhoa
- **Data:** 2013-07-09
- **Iraupena:** 30 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

MAR-073

- **Proiektua:** Ahaztuen Oroimena
- **Elkarrizketatzailea(k):** Bereziartua, Aitor - Ibarzabal, Patxi - Unamuno, Alberto
- **Data:** 2012-01-01
- **Iraupena:** 300 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Zigor gogorrak familiakoentzat gerran

- **Erref:** MAR-049/002
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:03:48. **Bukatu:** 00:05:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Gerrako urteetan gogor zigortu zuten Laurentziren familia. Osaba Markinako alkatea izan zen eta ihes egin behar izan zuen. Beste osaba bat fusilatu egin zuten eta aita kartzelan egon zen, San Kristobalgo fuertean. Bertan, gazte gehienak gosez eta hotzez hil ziren, baina aita bizirik irten zen.

2. Ama eta arreba Gernikan bonbardaketa egunean

- **Erref:** MAR-049/003
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:05:15. **Bukatu:** 00:07:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Ama eta arreba Gernikan egon ziren bonbardaketa egunean, ozta-ozta salbatu ziren. Egun bi geroago agertu ziren etxean. Aulestin egon ziren orduan eta handik ere ikusten zuten Gernikako suak ematen zuen argitasuna. Amari asko eragin zion gertakari hark. Euren etxea, Markinakoa, bonba batek apurtu zuen ama barruan zela.

3. Eskean eta lapurretan ibili beharra

- **Erref:** MAR-049/004
- **Iraupena:** 0:03:52. **Hasi:** 00:07:23. **Bukatu:** 00:11:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Eskean eta lapurretan ibili behar izan zuen Laurentzik umea zela. Kanean lotsatu egiten zen eta baserrietara joaten zen eskean. Baserrietan ere gosea zegoen, baina ogia ematen zioten. Osabak ihes egin zuen, baina izeko harrapatu egin zuten, ilea moztu eta kartzelaratu egin zuten. Amama geratu zen euren seme-alabekin. Laurentziren arreba zaharrak neskame joan ziren eta anaia ardizain.

4. Aitaren itzulera kartzelatik

- **Erref:** MAR-049/005
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:11:15. **Bukatu:** 00:12:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Aita zapataria zen. Kartzelatik etorri zenean ez zioten lokala zabaltzen utzi. Ganbaran ekin zion beharrari eta Laurentzi hasi zitzaion laguntzen. Hilero eskutitza idatzi behar izaten zion kartzelako zuzendariari, zer egiten zuen, zer diru irabazten zuen eta zertan gastatzen zuen azaltzeko.

5. Hildakoak eta kalteak herrian

- **Erref:** MAR-049/007
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:13:23. **Bukatu:** 00:14:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Eibar aldean nazionalak egon ziren sasoi batean eta gorriak herrian. Sasoi hartan, hegazkinak heltzen ziren Markinara eta bonbak botatzen zituzten. Hildakoak egon ziren eta kalte handiak herrian. Amak aitaren baserrira joan behar izaten zuen laguntzera eta Laurentzi bakarrik geratzen zen kanean, goizaldera arte askotan.</p>

Transkripzioa

<p>- Ta esan doztezu Markiñe be bonbardeau eurien?</p>

<p>- Bai.</p>

<p>- Bai, e?</p>

<p>- Bonbardeau nehikue ein eben /eiben/ Markiñe. Ta gero, hor mendi baten, Eibar partera, euen nazionalak ta gorrixek hemen. Ta, ba, lantzin behin etorten zan, lantzin abioi bat, ta bota-bota bonbak ta hil be eitten zittuen bonbak, e, batzuk.</p>

<p>- Bai, e?</p>

<p>- Elixan be hil eban, [...] gixon bat elixa barrun, atik pasau metrallik ta hil eban /hilban/.</p>

<p>- Ta apurtu zan elizea edo...?</p>

<p>- Eee... elixi... bai, ta kaltiek.</p>

<p>- Etxeak be bai eta…</p>

<p>- Bai, gure etxi metrallik batetik bestea pasau eban; tellatutik urten. Ta gure ama orduntxe enredau zan. Ta gero gure ama juten zan basarrire, bere aittai han laguntzea. Han ez euen gizonezkoik, edo andrazkoik, lau gizonezko, ta han bihera sekule ez zan amaitzen. Ta gure amak ekin biherrin han ta gaba… ez zan konturetzen gaba gaiñin dauela, ta aittittei iñoz preguntau: "illetargixe bai? Illetargixe egongo da" ta illetargixaz –bederatzi kilometro daz– Markiña. Ta ni hor gatzen nitzen kalin, ba, bakarrik, goxaldera arte edo, ama etorri arte.</p>
<p>- Bai, e?</p>
<p>- Ta ni kalien [...] lo einde na ni, bai, ta plazan be bai ta... Umie nitzela, e.</p>
<p>- Bai, e?</p>
<p>- Bai, bai. Ez dakit /eztaitx/ honek gauzak zetan esaten dotezen, baiña.</p>
<p>- Ez, ez, ez ondo, ondo, ondo dau.</p>
<p>- Baiña modu bat berba eittekie, e.</p>
<p>- Ez, ez, ondo dau, honek gauzak gure dodaz jakin nik.</p>
<p>- Ba…</p>

6. Gernikako bonbardaketan izekoren etxea suntsitu

- **Erref:** MAR-049/009
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:15:30. **Bukatu:** 00:16:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gernika bonbardatu zutenean ama eta arreba izekorenean zeuden, Gernikan. Etxe azpira sartu ziren eta irten zirenean etxea desagertu egin zela ikusi zuten.

7. Gerran hildakoak

- **Erref:** MAR-049/010
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:16:19. **Bukatu:** 00:17:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Laurentziren anaia zaharra frontean hil zen, Katalunian. Osaba Derioko kanposantuan fusilatu zuten. Markinako abadeak ere hil zituzten, bat gainera herrian bertan. Abade gaztea zen hura eta, bertako batzuek salatuta, espiatzat hartu zuten eta fusilatu egin zuten.

8. Presoei ez zien inork lagundu

- **Erref:** MAR-049/011
- **Iraupena:** 0:04:18. **Hasi:** 00:17:39. **Bukatu:** 00:21:57

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Aitak, kartzelan zegoela, gauero ikusten zuen presoak Derioko kanposantura eramaten zituztela bertan fusilatzeke. Beraz, Larrinagako kartzelan zeudenek eskutitz bat idatzi zuten Markinara laguntza eske. Mugartegi abokatuak erantzun zuen: errejimenarentzat arriskutsuak zirela. Horregatik, Laurentzi alkate zela Mugartegi izena zuen kalea kendu egin zuen.

9. Gorriek ez zuten inor hil Markinan

- **Erref:** MAR-049/012
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:21:57. **Bukatu:** 00:23:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerrako administrazioa

Laburpena:

Markina zazpi hilabetea egon zen gorrien esku. Gorriek komitea izendatu zuten, artean Laurentziren aita eta osaba, herria zaintzeko eta soldaduek kalterik ez eragiteko. Zazpi hilabete horietan ez zuten inor hil herrian. Gertaera hauek jasotzen dituzten dokumentuak aurkitu zituen Laurentzik udaletxean.

10. Herriko lau gizon sartu zituzten preso

- **Erref:** MAR-049/013
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:23:50. **Bukatu:** 00:26:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

San kristobalgo kartzelara Markinako lau gizon eraman zituzten, denak seme-alaba mordoa zituztela. "Revelión militar" zen egozten zieten kargua. Aita gorrien komitekoa izan zelako hartu zuten atxilo.

11. Aita ikustera joan eta sartzen utzi ez

- **Erref:** MAR-049/014
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:26:47. **Bukatu:** 00:27:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Laurentzi umea zen eta ez zen sekula joan aita ikustera kartzelara; bere arrebak bai, ostera. Inoiz arrebak bertaraino joan ziren eta ez zieten sartzen utzi. Nagusitan egon da San Kristobalgo kartzela ikusten.

12. Gorrien aldeko gazteak boluntario gerrara

- **Erref:** MAR-049/015
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:27:52. **Bukatu:** 00:28:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Aitak berrogeita bost urte zituen gerra sartu zenean, ez zuten adin horretako jendea frontera eramaten. Gazte gehienak boluntario irteten ziren gerrara joateko. Nazionalak, oster, hogeitertetik gorako mutiko guztiak eramaten zituzten gerrara.

13. Nazionalak herrira sartu zirenekoa

- **Erref:** MAR-049/017
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:29:19. **Bukatu:** 00:30:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

Frontoiaren ondoan egin zituzten babeslekuak, baina eurak kanpandorrera joaten ziren. Artilleriak tiro asko jaurti zituen Kalamua menditik Markinara. Nazionalak sartu zirenean, alkateak eta komandanteak diskurtsoa egin zuten zelaian: "Hemos conquistado otro pueblo para Dios" esan zuten besoa altxatuta.

14. Alkate hogeita bi urtean

- **Erref:** MAR-049/018
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:30:17. **Bukatu:** 00:32:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Laurentzi udaletxean sartu zenean, oraindik Franco bizirik zegoen. Notarioarekin sartu behar izan zuen, ez zioten sartzen uzten eta. Herriko gurasoen ordezkariatzat sartu zen, "representante del tercio familiar". Hamar urte eman zituen zinegotzi Laurentzik, frankismoaren azkenengo urteetan. 1977an egin zen alkate eta hogeita bi urtean jardun zuen alkatetzan.

15. Franco ostean herria konpondu

- **Erref:** MAR-049/020
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:35:08. **Bukatu:** 00:37:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:

Herria guztiz apurtuta egon zen Laurentzik alkatetza hartu zuenean, gerra aurretik konponketarik egin barik. Obra handiak egin behar izan zituzten. Markina Bizkaiko bigarren herria izan zen saneamendu sistema ezartzen.

16. Partidu abertzaleak klandestinitatean

- **Erref:** MAR-049/021
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:37:33. **Bukatu:** 00:38:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Francoren garaian, klandestinitatean egon zen EAJ. Sasoi horretan, Laurentziren beharlekura eramaten zuten partiduko propaganda; ez bakarrik EAJkoa, baita HBkoa ere.

17. Markinako ikastolaren hasierak

- **Erref:** MAR-049/023
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:38:33. **Bukatu:** 00:40:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

<p>Markinan eskola nazionala zegoen eta baita mojena ere. Hala ere, eurek ikastola jarri zuten martxan, ganbara batean. Hirurogei ume zituzten ikastolan, baina gorriak ikusten zituzten soldatak ordaintzeko. Azkenean tratua egin zuten mojen eskolarekin, eskolak euskaraz irakasteko.</p>

18. Etxea arakatu zioten

- **Erref:** MAR-049/026
- **Iraupena:** 0:04:29. **Hasi:** 00:46:49. **Bukatu:** 00:51:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Alderdi abertzaleak klandestinitatean zeudenean, propaganda orriak banatzen zituzten. Harrapatuz gero, kartzelaldia izaten zen zigorra eta etxeak arakatu ere egiten zituzten. Behin, Laurentziren etxera sartu ziren.

19. ETakoak etxean gorde

- **Erref:** MAR-049/028
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:52:00. **Bukatu:** 00:53:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Behin, Laurentzik ETako mutilak eduki zituen etxean gordeta. Hasieran, Markinara heldu zirenean komentuan egon ziren eta gero Laurentzirengana bialdu zituzten. Hamabost egunean eduki zituen etxean.

20. Propaganda edukitzearren atxilotu

- **Erref:** MAR-049/029
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:53:22. **Bukatu:** 00:56:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Behin, herriko parrokoa eta Laurentzi atxilotu zituzten eta gaua kartzelan eman behar izan zuten. Propaganda eduki zutelako atxilotu zituzten.

21. Ofizioa aitarekin ikasi

- **Erref:** MAR-049/033
- **Iraupena:** 0:03:16. **Hasi:** 01:05:08. **Bukatu:** 01:08:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Lehenengo, aitarekin ikasi zuen zapatak konpontzen. II. Mundu Gerra amaitu zenean, handik ekarritako kamioi handiak ikusten hasi ziren. Aitak gurpil txikiak konpontzen zituen gerra aurrean, baina orduan gurpil handiak konpontzen hasi zen. Horrela ikasi zuen Laurentzik ofizioa.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-18

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com